

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Сумський державний університет

Економічні проблеми сталого розвитку
Economical Problems of Sustainable Development

Матеріали
Міжнародної науково-практичної конференції студентів та
молодих вчених імені професора Балацького О. Ф.
(Україна, Суми, 28 – 29 квітня 2020 р.)

Суми
Сумський державний університет
2020

АГРЕГАТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ АНАЛІЗУ ТА ДІАГНОСТИКИ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

*к.е.н., доц. Зайцев О.В.,
студентка Броннікова Л.О.*
Сумський державний університет

В економіці виключно велика роль аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Це пов'язано з тим, що підприємства працюють в умовах фінансово-економічної самостійності, несуть повну відповідальність за результати своєї діяльності перед співвласниками, працівниками, постачальниками, банком і кредиторами. Фінансово-господарський стан підприємства – це сукупність показників, що відображають його здатність погасити свої боргові зобов'язання і ефективно функціонувати. Фінансово-господарська діяльність охоплює процеси формування, руху і забезпечення збереження майна підприємства, контролю за його використанням. В умовах ринку основною метою виробничої, фінансової, комерційної та іншої діяльності є отримання максимальної величини прибутку, так як розвиток кожного господарюючого суб'єкта здійснюється за рахунок власних і залучених коштів. Принцип самоокупності та самофінансування є основою економічного існування господарюючого суб'єкта. Реалізація мети можлива лише за умови створення конкретних видів продукції, робіт, послуг, які задовольняють постійно зростаючі потреби суспільства [1]. Господарюючий суб'єкт як економічна система є основною ланкою, де з'єднуються чинники процесу виробництва. Використовуючи засоби виробництва та інше майно, господарюючий суб'єкт здійснює виробничо-господарську діяльність з виробництва та реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг відповідно до укладених контрактів, договорів з замовниками на умовах самоокупності та самофінансування. Будучи структурною ланкою економіки в цілому, господарюючий суб'єкт виступає в якості товаровиробника, а отже, вирішує ряд взаємозалежних завдань: – забезпечення споживачів продукцією (роботами і послугами) відповідної якості; – отримання величини прибутку, достатнього для виконання своїх функцій; – виконання своїх зобов'язань, як зовнішніх, так і внутрішніх; – дотримання законів, нормативів, стандартів. Для вирішення цих завдань господарюючий суб'єкт повинен мати чітке уявлення про поточний стан і перспективи розвитку. Стрижнем економічної діяльності є виробництво продукції, робіт, послуг (конкретні результати виробничої діяльності), прибуток (фінансовий результат діяльності).

Господарські явища і процеси, їх результати, що складаються під впливом різних факторів, отримують відповідне відображення в системі економічної інформації, що являє сукупність даних, що характеризують

господарську діяльність. Отже, об'єктом аналізу фінансово-господарської діяльності на мікрорівні є господарюючі суб'єкти, – економічні результати їх діяльності, фінансовий стан, платоспроможність, ліквідність, фінансові результати (прибуток, рентабельність), обсяг наданих послуг, собівартість і ресурси. Предметом аналізу є причинно-наслідкові зв'язки економічних явищ, процесів, ситуацій, які розкривають механізм досягнення поставлених цілей, завдань у виробничій або іншій діяльності. Змістом аналізу фінансово-господарської діяльності є всебічне і глибоке вивчення економічної інформації про функціонування об'єкта аналізу з метою прийняття оптимальних управлінських рішень, щодо виконання програм випуску і реалізації продукції (робіт, послуг), виявлення факторів і причин зміни і резервів зростання. Сутність діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства полягає у встановленні та вивченні ознак, вимірюванні основних характеристик, що відображають стан господарюючого суб'єкта з метою запобігання порушень нормального режиму роботи [2]. Діагностика фінансово-господарської діяльності підприємства включає визначення оціночних ознак, вибір методів їх вимірювання, характеристику цих ознак за певними принципами, оцінку виявлених відхилень від стандартних, загальноприйнятих значень. Фінансово-господарська діяльність суб'єктів господарювання в різних галузях економіки вимірюється численними економічними показниками, які зводяться до певної системи. Господарський процес вимірюється не одним, а поруч взаємозалежних показників. Від того, наскільки повно і точно показники відображають сутність досліджуваних явищ, залежать результати аналізу.

Використання великої кількості різних показників при оцінці того чи іншого явища передбачає їх угруповання і систематизацію. Залежно від покладених в основу вимірювачів показники ділять на вартісні, натуральні і умовно-натуральні. Найважливішими вартісними показниками є валова, товарна, реалізована продукція (роботи, послуги). Зазначені вартісні показники відображають різні стадії виробництва, випуску і реалізації готової продукції, робіт і послуг. Натуральні показники використовуються для кількісної характеристики випущеної і реалізованої продукції в її натурально-речовому змісті. Умовно-натуральні показники застосовуються для узагальненої характеристики обсягів виробництва і реалізації продукції різноманітного асортименту. За змістом показники поділяють на кількісні та якісні. Кількісні показники використовують для вираження абсолютних величин, що характеризують обсяг виробництва і реалізації, його структуру та інші аспекти роботи господарюючих суб'єктів. Якісні показники несуть суттєві особливості і властивості досліджуваних явищ, використовуються для оцінки випущеної продукції з позиції її відповідності встановленим вимогам. Кількісні та якісні показники пов'язані між собою: зростання продуктивності

праці призводить до збільшення обсягу випуску, обсягу реалізації і підвищенню фінансової стійкості. В системі показників, що характеризують результативність, визначальна роль належить прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг). Вона характеризує економічний ефект, отриманий в результаті діяльності підприємства, є основним джерелом формування фінансових ресурсів підприємства та бюджетів різних рівнів. Від її величини залежать можливості по розширенню виробництва, оновленню основних фондів, приросту оборотних коштів і забезпечення соціально-культурних потреб колективу підприємства. На зміну величини прибутку від реалізації продукції впливають зовнішні фактори (соціально-економічна ситуація в країні, ціни на виробничі ресурси, рівень розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, транспортні умови та ін.) і внутрішні чинники. При виборі шляхів її збільшення підприємство перш за все орієнтується на внутрішні можливості – асортимент і якість продукції, обсяг продажів, витрати на виробництво, ціна реалізації продукції. Величина прибутку може визначатися за різними напрямками діяльності підприємства, видами продукції, окремими проектами. Порівняння її показників, оцінка їх динаміки дозволяють обґрунтувати управлінські рішення, виробити стратегію розвитку, обґрунтувати витрати на виробництво, реалізацію продукції і виробничу програму [3]. В аналізі та діагностиці фінансово-господарської діяльності підприємств використовується велика кількість різноманітних показників (узагальнюючих, зведених, синтетичних, інтегральних, приватних тощо), які можна класифікувати та об'єднати за різними ознаками.

Для конкретних цілей відбираються конкретні показники з урахуванням виду, методики, галузевої специфіки об'єктів аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності. В рамках аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємства використовують процедури комплексної оцінки, які завершуються побудовою мультиплікатора – агрегативаного показника, виведеного на базі показників нижчого рівня, який виконує роль своєрідного агрегованого індикатора. Саме опрацювання принципів побудови та функціонування агрегативних показників стає прогресивним напрямком у напрямку аналізу та діагностики фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Список використаної літератури:

1. Механізми вартісно-орієнтованого управління підприємством: звіт про НДР (заключний) / Кер. М.В. Костель. – Суми: СумДУ, 2015. – 84 с.
2. Зайцев, О.В. Основи фінансового інструментарію: підручник / О.В. Зайцев. – Суми: СумДУ, 2016. – 523 с.
3. Вартісно-орієнтоване управління підприємствами на основі стейкхолдерського підходу: звіт про НДР (остаточний) / Кер. О.О. Захаркін. – Суми : СумДУ, 2018. – 79 с.